

МОРОЗОВ О.А.

здобувач

(Науково-дослідний інститут
публічного права)

УДК 342.951

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.2.95>

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СФЕРИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УКРАЇНИ

В статті досліджено суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності сфери реабілітації та соціалізації військовослужбовців України.

В результаті дослідження встановлено, що система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері реабілітації та соціалізації військовослужбовців України є багаторівневою і складається з таких їх груп: 1) суб'єктів формування державної політики реабілітації та соціалізації військовослужбовців України – нормотворчий рівень (Президент, Верховна Рада, КМУ); 2) суб'єктів реалізації державної політики реабілітації та соціалізації військовослужбовців України – політико-адміністративний рівень (профільні міністерства, органи місцевого самоврядування, спеціалізовані установи); 3) допоміжних суб'єктів – суспільний рівень (громадські організації, волонтерські центри, міжнародні партнери).

Доведено, що з метою удосконалення системи забезпечення реабілітації та соціалізації військовослужбовців України доцільним є прийняття окремого Закону України «Про реабілітацію та соціалізацію військовослужбовців України та осіб, які забезпечують обороноздатність, безпеку та правопорядок в Україні» в якому слід урегулювати всі правовідносини, які виникають у сфері реабілітації військовослужбовців. До його змісту мають бути включені такі розділи: 1) суб'єкти реалізації державної політики щодо реабілітації та соціалізації військовослужбовців з визначенням конкретних форм взаємодії; 2) правовий статус військовослужбовців, які потребують реабілітації та соціалізації в якому визначити категорії осіб, які потребують реабілітації, базові критерії за якими визначається необхідність і доцільність реабілітації; 3) права, обов'язки та відповідальність суб'єктів публічної влади, які мають забезпечувати реабілітацію військовослужбовців; 4) види та методики реабілітації та соціалізації, в якому в тому числі визначити рівні реабілітації військовослужбовців, в залежності від стану їх фізичного та психологічного здоров'я; 5) правовий статус реабілітаційних закладів (види, форми та порядок їх діяльності); 6) вимоги (ліцензійні вимоги) та критерії відповідності закладів (установ) з для надання послуг з реабілітації, в якому також визначити вимоги до персоналу, який їх надає; 7) фінансове та матеріально-технічне забезпечення діяльності закладів реабілітації та соціалізації військовослужбовців, в якому в тому числі визначити джерела та порядок фінансування діяльності таких закладів.

Ключові слова: реабілітація та соціалізація військовослужбовців, адміністративно-правові відносини у сфері реабілітації та соціалізації військовослужбовців, суб'єкти адміністративно-правового регулювання реабілітації та соціалізації військовослужбовців.

Morozov O.A. System of subjects of administrative and legal support of the activities of the sphere of rehabilitation and socialization of military personnel of Ukraine

The article examines the subjects of administrative and legal support of the activities of the sphere of rehabilitation and socialization of military personnel of Ukraine.

As a result of the study, it was established that the system of subjects of administrative and legal support in the sphere of rehabilitation and socialization of military personnel of Ukraine is multi-level and consists of the following groups: 1) subjects of formation of the state policy of rehabilitation and socialization of military personnel of Ukraine – the normative level (President, Verkhovna Rada, CMU); 2) subjects of implementation of the state policy of rehabilitation and socialization of military personnel of Ukraine – the political and administrative level (profile ministries, local self-government bodies, specialized institutions); 3) auxiliary subjects – the social level (non-governmental organizations, volunteer centers, international partners).

It has been proven that in order to improve the system of ensuring the rehabilitation and socialization of military personnel of Ukraine, it is advisable to adopt a separate Law of Ukraine “On the Rehabilitation and Socialization of Military Personnel of Ukraine and Persons Ensuring Defense Capability, Security and Law and Order in Ukraine”, which should regulate all legal relations arising in the field of rehabilitation of military personnel. Its content should include the following sections: 1) entities implementing state policy on the rehabilitation and socialization of military personnel with a definition of their system, a clear distribution of competence and the definition of specific forms of interaction; 2) the legal status of military personnel in need of rehabilitation and socialization, which should identify the categories of persons in need of rehabilitation, the basic criteria by which the necessity and expediency of rehabilitation are determined; 3) the rights, obligations and responsibilities of public authorities that must ensure the rehabilitation of military personnel; 4) types and methods of rehabilitation and socialization, including determining the levels of rehabilitation of military personnel, depending on the state of their physical and psychological health; 5) legal status of rehabilitation institutions (types, forms and procedure for their activities); 6) requirements (licensing requirements) and criteria for the compliance of institutions (institutions) with the provision of rehabilitation services, including determining the requirements for the personnel providing them; 7) financial and logistical support for the activities of institutions for the rehabilitation and socialization of military personnel, including determining the sources and procedure for financing the activities of such institutions.

Key words: *rehabilitation and socialization of military personnel, administrative and legal relations in the field of rehabilitation and socialization of military personnel, subjects of administrative and legal regulation of rehabilitation and socialization of military personnel.*

Актуальність теми статті. Актуальність дослідження полягає у тому, що на сьогодні дуже важливо забезпечити підтримку військовослужбовців, осіб, які отримали травми різного ступеня у ході бойових дій, зазнали психологічного впливу, що негативно відобразилось на стані їх фізичного та психічного здоров'я. Продовження військових дій на території України призводить до збільшення числа військових, які зазнають фізичних та психологічних травм, а відновлення стану здоров'я часто після медичного (хірургічного) втручання потребує значного часу, ресурсів та належного менеджменту у цій сфері нових для нашої країни відносин – відносин, які виникають між різними суб'єктами у сфері реабілітації військовослужбовців.

Такі виклики зумовлюють необхідність суттєво переглянути Державну політику реабілітації військовослужбовців, як у напрямку удосконалення нормативно-правової бази регулювання цієї сфери так і забезпечення належного публічного адміністрування цієї сфери, яке включає: створення системи органів публічної влади, які мають реалізовувати державну політику щодо реабілітації військовослужбовців, створення мережі реабілітаційних центрів, а також відкриття (ліцензування) реабілітаційних центрів, сертифікації медичного персоналу, виділення та розподілення державних субсидій.

Відтак вищезазначене вказує на необхідність визначення системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності сфери реабілітації та соціалізації військовослужбовців України, на що і буде спрямований науковий пошук в межах даного дослідження.

Стан наукової розробки проблематики дослідження. Аналіз сучасних досліджень та публікації свідчать про зростання уваги до проблем реабілітації військовослужбовців, які постраждали внаслідок військових дій в Україні, що є абсолютно очевидним. Авторами досліджено різні аспекти цієї проблематики, зокрема: О. Никифорова досліджує питання медичної та психологічної допомоги ветеранам, включаючи аспекти їх соціальної адаптації до мирного життя [1, с.221-223]; В. Якимець досліджує психологічну допомогу та реабілітацію військовослужбовців [2, с.41-50], О. Гульбе аналізує особливості соціально-психологічної реабілітації учасників бойових дій розкриті [3, с.100-106], Р Карпінська досліджує проблеми медичної реабілітації учасників АТО [4, с.73-76]. На монографічному рівні особливості публічного управління у сфері реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України у рамках єдиного медичного простору охорони здоров'я України досліджував Шостак С.Л. [5].

В той же аналіз сучасних досліджень реабілітації військовослужбовців дає можливість зробити висновок, що однією із вад розвитку системи реабілітації та соціалізації військовослужбовців в Україні є недостатній рівень координації системи органів публічної адміністрації, які здійснюють публічне адміністрування в даній сфері, нечіткість визначення їх повноважень, іноді дублювання останніх, що й зумовлює необхідність більш поглибленого дослідження означених питань.

На виконання мети дослідження заплановано виконання наступних *дослідницьких завдань*: визначення системи суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності сфери реабілітації та соціалізації військовослужбовців України, з'ясування її вад, виокремлення пропозицій щодо її удосконалення.

Виклад основного змісту статті. Відразу слід визначити, що потрібно чітко відмежовувати систему суб'єктів реабілітації та соціалізації військовослужбовців в Україні та систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності сфери реабілітації та соціалізації військовослужбовців України.

Система суб'єктів реабілітації та соціалізації військовослужбовців в Україні включає: державні органи (МОЗ, органи місцевого самоврядування), медичні та реабілітаційні заклади (державні та приватні), фахівців (медики, психологи, фізичні терапевти), мультидисциплінарні команди та громадські об'єднання. Додатково задіяні військові підрозділи (для психологічного відновлення) та заклади, що надають послуги соціалізації. Умовно систему цих суб'єктів можна поділити на такі види: 1) державні та місцеві органи влади – Міністерство охорони здоров'я (МОЗ) та інші органи виконавчої влади, які здійснюють державне управління системою реабілітації, встановлюють стандарти та адмініструють державне замовлення, органи місцевого самоврядування – беруть участь в управлінні та надають підтримку на місцевому рівні; 2) заклади та установи, зокрема, медичні заклади – державні та приватні лікарні, реабілітаційні центри, відділення, де надаються медичні послуги; реабілітаційні установи -центри та підрозділи, що спеціалізуються на реабілітації; військові підрозділ – здійснюють психологічне відновлення військовослужбовців перед відпусткою або після повернення з бойових дій; 3) фахівці та команди, зокрема, мультидисциплінарні команди, які об'єднують спеціалістів різних профілів для комплексного підходу до реабілітації, фахівці з реабілітації – фізичні терапевти, ерготерапевти, медичні сестри, психологи,

асистенти; кейс-менеджери – відповідають за координацію реабілітаційного процесу та підтримку військовослужбовця; 4) громадські та соціальні суб'єкти (громадські об'єднання – об'єднують військовослужбовців, ветеранів та їхні родини для взаємопідтримки та відстоювання прав; соціальні служби - надають допомогу у соціальній адаптації та інтеграції військовослужбовців у суспільство); 5) військовослужбовці та члени їх сімей.

Натомість система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення діяльності сфери реабілітації та соціалізації військовослужбовців України включає комплекс органів державної влади, органів місцевого самоврядування, спеціалізованих установ, а також інститути громадянського суспільства, що реалізують адміністративно-правові механізми підтримки військових. До таких суб'єктів слід віднести: 1) центральні органи державної влади, зокрема, Президент України – визначає стратегію державної політики у сфері реабілітації та соціалізації ветеранів війни, Верховна Рада України – ухвалює закони, що регулюють соціальний і правовий захист військовослужбовців, Кабінет Міністрів України – координує діяльність центральних органів виконавчої влади, Міністерство у справах ветеранів України – головний орган, що формує політику у сфері реабілітації, соціалізації та інтеграції ветеранів; Міністерство оборони України та Генеральний штаб ЗСУ – забезпечують заходи медико-психологічної та соціальної реабілітації в межах військової служби; Міністерство охорони здоров'я України – організовує систему медичної та психологічної реабілітації; Міністерство соціальної політики України – координує соціальні послуги, пенсійне забезпечення, соціальну адаптацію; Міністерство освіти і науки України – реалізує програми перекваліфікації та освітньої інтеграції; Міністерство молоді та спорту України – сприяє фізичній реабілітації, спортивній реінтеграції; Міністерство внутрішніх справ, Національна поліція, Нацгвардія, Держприкордонслужба – забезпечують реабілітаційні програми для своїх військовослужбовців; 2) органи місцевого самоврядування, зокрема виконавчі органи обласних, районних, міських, селищних і сільських рад – організовують місцеві програми соціалізації та реабілітації, створюють комунальні заклади реабілітаційного профілю, взаємодіють із громадськими об'єднаннями ветеранів; 3) спеціалізовані установи – Центри медичної реабілітації та санаторного лікування МОЗ і МОУ, Реабілітаційні центри Міністерства у справах ветеранів (здійснюють фізичну, психологічну, соціальну реабілітацію), Центри зайнятості (Державна служба зайнятості) – здійснюють перекваліфікацію та працевлаштування ветеранів, Військово-медичні клінічні центри та госпіталі; 4) громадські та недержавні суб'єкти -ветеранські організації, громадські об'єднання та благодійні фонди, волонтерські рухи, що надають психологічну, матеріальну та соціальну допомогу, приватні реабілітаційні центри, освітні та психологічні служби; 5) міжнародні та міждержавні інституції – Міжнародні організації (ООН, ВООЗ, НАТО, ЄС) та їхні проєкти в Україні.

Таким чином, система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері реабілітації та соціалізації військовослужбовців України є багаторівневою і складається з таких їх груп: 1) суб'єктів формування державної політики реабілітації та соціалізації військовослужбовців України – нормотворчий рівень (Президент, Верховна Рада, КМУ); 2) суб'єктів реалізації державної політики реабілітації та соціалізації військовослужбовців України – політико-адміністративний рівень (профільні міністерства, органи місцевого самоврядування, спеціалізовані установи); 3) допоміжних суб'єктів – суспільний рівень (громадські організації, волонтерські центри, міжнародні партнери).

На виконання завдань дослідження в межах цієї статті нижче проаналізуємо рівень повноважень (компетенції) вищевказаних суб'єктів щодо забезпечення діяльності сфери реабілітації та соціалізації військовослужбовців України.

Верховна Рада України як законодавчий орган, який формує державну політику у сфері реабілітації та соціалізації військовослужбовців України приймає відповідні закони та ратифікує міжнародні нормативно-правові акти в даній сфері. Зокрема, реалізація повноважень ВРУ в цій сфері має наслідком прийняття таких законів: 1) Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» [6], яким визначено правові, організаційні та економічні засади проведення реабілітації осіб з обмеженнями повсякденного функціонування у сфері охорони

здоров'я з метою досягнення та підтримання оптимального рівня функціонування у їхньому середовищі. Основною метою цього закону є створення ефективної системи реабілітаційних послуг, яка б забезпечувала рівні можливості для всіх осіб з обмеженнями. Закон включає положення про правові засади реабілітації, організацію реабілітаційних послуг, фінансування реабілітаційних заходів та вимоги до фахівців у сфері реабілітації; 2) Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», в якому визначено, що реабілітація це комплекс заходів, яких потребує особа, яка зазнає або може зазнавати обмеження повсякденного функціонування внаслідок стану здоров'я у взаємодії з її середовищем [7]; 3) Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» в якому визначено правові засади надання медичної та реабілітаційної допомоги військовослужбовцям закріплені у [8]; 4) Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» регулює питання медичного, соціального забезпечення як форми реабілітації військовослужбовців [9], однак цей Закон поширюється на військовослужбовців, які віднесені до категорії ветеранів війни, зокрема, він класифікує ветеранів війни на три категорії: учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни та учасників війни. Перелік таких категорій визначений в Єдиному державному реєстрі ветеранів війни (ЄДРВВ), це система, яка містить відомості про ветеранів війни та їхні статуси, а витяг з нього є підтвердженням статусу.

До міжнародних актів, що стосуються реабілітації військових, ратифікованих ВРУ слід віднести: Женевські конвенції та їхні Додаткові протоколи, які гарантують захист учасникам бойових дій та передбачають надання медичної та психологічної допомоги, як і інші міжнародні гарантії, що забезпечують права людини [10], зокрема, Конвенція ООН про права людей з інвалідністю, яка встановлює стандарти захисту осіб з інвалідністю, в тому числі тих, що здобули інвалідність внаслідок військового конфлікту. Женевські конвенції зобов'язують надавати медичну та психологічну допомогу військовополоненим та іншим жертвам конфлікту [11]. Вони також встановлюють стандарти для медичних закладів та персонал, що надає допомогу. Конвенція ООН про права людей з інвалідністю надає основу для захисту прав людей з інвалідністю, включаючи військових, які отримали інвалідність внаслідок війни. Вона встановлює стандарти для реабілітації та соціальної інтеграції таких осіб. Ці міжнародні акти створюють правову основу для забезпечення комплексних програм реабілітації для військових, які постраждали від бойових дій, та допомагають у їхній адаптації до цивільного життя.

Наступним суб'єктом забезпечення діяльності сфери реабілітації та соціалізації військовослужбовців України є Президент України, який відповідно до п. 17 ст. 106 Конституції України «є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України; призначає на посади та звільняє з посад вище командування Збройних Сил України, інших військових формувань; здійснює керівництво у сферах національної безпеки та оборони держави». До його повноважень у цій сфері віднесено: «вносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни та у разі збройної агресії проти України приймає рішення про використання Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань; приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України; створює у межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України, для здійснення своїх повноважень консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби» [12].

Важливим є Указ Президента України №512/2024 «Про невідкладні заходи щодо підтримки ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України» [13], який передбачає заходи спрямовані на вдосконалення системи правових і соціальних гарантій захисту ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, забезпечення ефективної суспільної та економічної реінтеграції військовослужбовців під час їх переходу від військової служби

до цивільного життя, підтримки членів їх сімей постановляю, зокрема: затвердження Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та план заходів щодо її реалізації та Стратегію формування системи переходу від військової служби до цивільного життя на період до 2032 року та план заходів щодо її реалізації; ужиття заходів щодо функціонування ветеранських просторів, забезпечення їх територіальної доступності з метою ефективної реінтеграції ветеранів війни в цивільне життя, організації їх комплексної реабілітації та адаптації, формування, зміцнення життєстійкості, надання інформаційно-консультативної, правової підтримки ветеранам війни, членам їх сімей, членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членам сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України.

Наступним суб'єктом забезпечення діяльності сфери реабілітації та соціалізації військовослужбовців України є Кабінет Міністрів України, який діє у відповідності до Закону України від 27 лютого 2014 року № 794-VII «Про Кабінет Міністрів України» [14], до основних завдань якого в дані сфері входить: забезпечення проведення політики у сферах соціального захисту та охорони здоров'я народу України; розроблення і виконання загальнодержавних програм реабілітації та соціалізації військовослужбовців реабілітації та соціалізації військовослужбовців; спрямування та координація роботи міністерств, інших органів виконавчої влади, здійснення контролю за їх діяльністю у сфері реабілітації та соціалізації військовослужбовців. На виконання своїх завдань у сфері реабілітації та соціалізації військовослужбовців КМУ приймає відповідні виконавчо-розпорядчі документи, ключовими з яких є: 1) Воєнно-медична доктрина України, яка затверджена Постановою Кабінету міністрів України від 31.10.2018 № 910, положення якої є основою для розроблення нормативно-правових актів та керівних документів з питань медичного забезпечення Збройних Сил та інших військових формувань [15]; 2) Державна цільова програма з медичної, фізичної реабілітації та психосоціальної реадaptaції постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, на період до 2023 року, яка затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 1021 від 05.12.2018 [16], серед завдань цієї програми передбачено ефективне інформування та адміністрування потреб громадян у сфері соціального захисту та реабілітації, надання послуг медичної та фізичної реабілітації військовослужбовцям; 3) Порядок доступу деяких категорій фахівців до надання допомоги окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, членам сімей таких категорій осіб в закладах охорони здоров'я, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2025 р. № 448 [17], який визначає механізм доступу фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб (далі – фахівці із супроводу), фахівців, які надають послугу з навчання орієнтуванню і мобільності, до надання допомоги окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, членам сімей таких категорій осіб, а також надання послуг з навчання орієнтуванню і мобільності особам, що втратили зір, під час надання медичної та/або реабілітаційної допомоги в закладах охорони здоров'я; 5) Порядок та умови надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2022 року № 1338 [18], який визначає загальні питання, процедури та умови надання психологічної допомоги, стандарти надання психологічної допомоги, що включають діагностику, лікування та профілактику психічних розладів;

Особливе місце в системі суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері реабілітації та соціалізації військовослужбовців України займають суб'єкти реалізації державної політики реабілітації та соціалізації військовослужбовців України (профільні міністерства, органи місцевого самоврядування, спеціалізовані установи).

Профільними міністерствами у цій сфері є Міністерство охорони здоров'я (МОЗ України), Міністерство соціальної політики (Мінсоцполітики України) Міністерство оборони України (МО України) та Міністерство у справах ветеранів (Мінветеран України).

МОЗ України видає накази, які визначають загальні стандарти, методи та процедури реабілітації громадян взагалі та військових зокрема, серед їх рішень у даній сфері можна виділити такі: 1) наказ МОЗ України від 16.03.2022 № 495 «Про організацію надання відновного лікування та реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я військовослужбовцям сил оборони» [19], яким визначено перелік закладів охорони здоров'я для відновного лікування та надання реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я військовослужбовцям сил оборони; 2) наказ МОЗ України від 14.06.2024 № 1040 «Деякі питання діяльності Українського державного медико-соціального центру ветеранів війни на період дії воєнного стану» [20], яким визначено рекомендований перелік захворювань та станів, які можуть бути підставою для госпіталізації військовослужбовців до Українського державного медико-соціального центру ветеранів війни на період дії воєнного стану та перелік закладів охорони здоров'я, яким рекомендовано здійснювати направлення на госпіталізацію військовослужбовців до Українського державного медико-соціального центру ветеранів війни.

Міноборони України видає накази, які визначають систему і порядок діяльності закладів реабілітації військових та порядок направлення військових на реабілітацію, серед їх рішень у даній сфері можна виділити такі: Накази Міністра оборони України «Про затвердження Положення про психологічну реабілітацію військовослужбовців Збройних Сил України, та Державної спеціальної служби транспорту, які брали участь в антитерористичній операції, здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях чи виконували службові (бойові) завдання в екстремальних умовах» [21]; «Про затвердження Інструкції про організацію санаторно-курортного лікування, медичної та медикопсихологічної реабілітації у Збройних Силах України» [22]; Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України, затверджене наказом Міністерства оборони України № 402 від 14.08.2008 року, яким затверджено правовий статус та порядок діяльності військово-лікарських комісій, до завдань якої належить визначення необхідності і умов застосування медико-соціальної реабілітації військовослужбовців, а також направлення військовослужбовців у закордонні заклади охорони здоров'я для надання реабілітаційної допомоги. За результатами медичного огляду ВЛК може винести постанову, що військовослужбовець потребує реабілітаційної допомоги у певному закладі охорони здоров'я України [23]; «Про затвердження Положення про організацію роботи санаторно-курортних закладів Збройних Сил України» [24] та ін. Останній наказ є правовою підставою для надання реабілітаційної допомоги у закладах охорони здоров'я МО України. Відповідно до його Положень послуги реабілітаційного характеру військовослужбовцям надаються у центрах медичної реабілітації та санаторно-курортного лікування. Реабілітаційна допомога надається з використанням природних лікувальних ресурсів курортів та із застосуванням фізіотерапевтичних методів, дієтотерапії, лікувальної фізкультури, мінеральних та термальних вод, лікувальних грязей. Окрім того, у санаторно-курортних закладах МО України утворюються реабілітаційні відділення, що мають певну спеціалізацію: для хворих, які перенесли оперативне втручання на органах травлення, з наслідками опіків, вогнепальних та мінно-вибухових травм [24]. Таким чином, у підпорядкуванні МО України існує мережа реабілітаційних закладів або відділень, які призначені для надання реабілітаційних послуг військовослужбовцям, які постраждали під час бойових дій.

Мінветеранів є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері підтримки та реалізації інтересів ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності (далі – ветерани), членів сімей таких осіб і членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України. До основних завдань в досліджувальній сфері віднесено забезпечення соціального захисту ветеранів та членів їх сімей, зокрема забезпечення психологічної реабілітації, соціальної та професійної адаптації, зайнятості, підвищення конкурентоспроможності на ринку праці, а також санаторно-курортним лікуванням, житлом.

Серед органів публічної влади, які забезпечують реабілітацію та соціалізацію військовослужбовців України є місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, які затверджують комплексні програми щодо медичного, соціального захисту, адаптації, психологічної та соціальної реабілітації ветеранів, членів їх сімей та деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України на певний період.

Висновки. В результаті дослідження нами визначено, що система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері реабілітації та соціалізації військовослужбовців України є багаторівневою і складається з таких їх груп: 1) суб'єктів формування державної політики реабілітації та соціалізації військовослужбовців України – нормотворчий рівень (Президент, Верховна Рада, КМУ); 2) суб'єктів реалізації державної політики реабілітації та соціалізації військовослужбовців України – політико-адміністративний рівень (профільні міністерства, органи місцевого самоврядування, спеціалізовані установи); 3) допоміжних суб'єктів – суспільний рівень (громадські організації, волонтерські центри, міжнародні партнери).

З'ясовано, що основними вадами система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення у сфері реабілітації та соціалізації військовослужбовців України є: 1) відсутність програмного документу в цій сфері, до прикладу – Державної програми реабілітації військовослужбовців; 2) відсутності єдиного законодавчого акту, в якому слід урегулювати всі правовідносини, які виникають у сфері реабілітації та соціалізації військовослужбовців, до прикладу – Закону України «Про реабілітацію та соціалізацію військовослужбовців України та осіб, які забезпечують обороноздатність, безпеку та правопорядок в Україні»; 3) відсутності або наявності низького рівня правового регулювання положень щодо розробки та затвердження програм реабілітації, відкриття (ліцензування) реабілітаційних центрів, сертифікації медичного персоналу, державних субсидій, державного контролю за діяльністю та інші.

З метою удосконалення системи забезпечення реабілітації та соціалізації військовослужбовців України доцільним є прийняття окремого Закону України «Про реабілітацію та соціалізацію військовослужбовців України та осіб, які забезпечують обороноздатність, безпеку та правопорядок в Україні» в якому слід урегулювати всі правовідносини, які виникають у сфері реабілітації військовослужбовців. До його змісту мають бути включені такі розділи: 1) суб'єкти реалізації державної політики щодо реабілітації та соціалізації військовослужбовців з визначенням їх системи, чітким розподіленням компетенції та визначенням конкретних форм взаємодії; 2) правовий статус військовослужбовців, які потребують реабілітації та соціалізації в якому визначити категорії осіб, які потребують реабілітації, базові критерії за якими визначається необхідність і доцільність реабілітації; 3) права, обов'язки та відповідальність суб'єктів публічної влади, які мають забезпечувати реабілітацію військовослужбовців; 4) види та методики реабілітації та соціалізації, в якому в тому числі визначити рівні реабілітації військовослужбовців, в залежності від стану їх фізичного та психологічного здоров'я; 5) правовий статус реабілітаційних закладів (види, форми та порядок діяльності); 6) вимоги (ліцензійні вимоги) та критерії відповідності закладів (установ) з для надання послуг з реабілітації, в якому також визначити вимоги до персоналу, який їх надає; 7) фінансове та матеріально-технічне забезпечення діяльності закладів реабілітації та соціалізації військовослужбовців, в якому в тому числі визначити джерела та порядок фінансування діяльності таких закладів.

Список використаних джерел:

1. Никифорова О.А. Актуальні питання психологічної реабілітації поліцейських. Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України та світу : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 27 листопада 2020 р.). Дніпро : Видавець Біла К. О., 2021. 224 с.
2. Якимець В. М. Гарантована психологічна допомога та реабілітація військовослужбовців – складова національної безпеки. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2022. № 3. С. 41-50.

3. Гульбс О. А. Соціально-психологічна реабілітація учасників бойових дій. *Психологічний журнал*. 2021. Вип. 7. С. 100-106.
4. Карпінська Р. Соціально-психологічна та медична реабілітація учасників АТО. *Вісник Львівського університету. Серія : Психологічні науки*. 2021. Вип. 10. С. 77–82;
5. Шостак С.Л. Публічне управління у сфері реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України у рамках єдиного медичного простору охорони здоров'я України. *Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»*. Міжрегіональна Академія управління персоналом, Київ, 2024. 240 с.
6. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я: Закон України від 03.12.2020 № 1053-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>.
7. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст.19.
8. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII (зі змінами від 03.07.2020 № 720-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.
9. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закони України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.
10. Женевська конвенція (I) про поліпшення долі поранених та хворих в регулярних арміях: Додаткові протоколи 1977 до Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949. *Юридична енциклопедія* : [у 6 т.] / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 2 : Д – Й. 744 с.
11. Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006 року. Ратифікована Законом № 1767-VI від 16.12.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text.
12. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
13. Про невідкладні заходи щодо підтримки ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України: Указ Президента України від 22 серпня 2024 року №512/2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/512/2024#Text>.
14. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 13. Ст.222.
15. Воєнно-медична доктрина України: постанова Кабінету міністрів України від 31.10.2018 № 910. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/910-2018%D0%BF#Text>.
16. Про затвердження Державної цільової програми з медичної, фізичної реабілітації та психосоціальної реадaptaції постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, на період до 2023 року (20018). Постанова Кабінету Міністрів України № 1021. 05.12.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2018-п#Text>.
17. Про затвердження Порядку доступу деяких категорій фахівців до надання допомоги окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, членам сімей таких категорій осіб в закладах охорони здоров'я: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2025 р. № 448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448-2025-%D0%BF#Text>.
18. Про затвердження Порядку та умов надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2022 року № 1338 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2023 року № 1270). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text>.

19. Про організацію надання відновного лікування та реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я військовослужбовцям сил оборони: Наказ МОЗ України від 16.03.2022 № 495. URL: <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukraini-vid-16032022--495-pro-organizaciju-nadannja-vidnovnogo-likuvannja-ta-reabilitacijnoi-dopomogi-u-sferi-ohoroni-zdorov%E2%80%99ja--vijskovosluzhbovcjam-sil-oboroni>.

20. Деякі питання діяльності Українського державного медико-соціального центру ветеранів війни на період дії воєнного стану: Наказ МОЗ України від 14.06.2024 № 1040. URL: <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukrayini-vid-14-06-2024-1040-deyaki-pitannya-diyalnosti-ukrayinskogo-derzhavnogo-mediko-socialnogo-centru-veteraniv-vijni-na-period-diyi-voyennogo-stanu>.

21. Про затвердження Положення про психологічну реабілітацію військовослужбовців Збройних Сил України, та Державної спеціальної служби транспорту, які брали участь в антитерористичній операції, здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях чи виконували службові (бойові) завдання в екстремальних умовах: Наказ Міноборони України від 09.12.2015 № 702. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0237-16#Text>.

22. Про затвердження Інструкції про організацію санаторно-курортного лікування, медичної та медикопсихологічної реабілітації у Збройних Силах України: наказ Міністерства оборони України від 04.11.2016 № 591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1538-16#n12>.

23. Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України (2008). Наказ Міністерства оборони України № 402 від 14.08.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109-08#Text>.

24. Про затвердження Положення про організацію роботи санаторно-курортних закладів Збройних Сил України: Наказ Міністерства оборони України № 411 від 23.02.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0995-14#Text>.

